

ФАСИЛІТАЦІЯ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

Глобалізаційні процеси та виклики, перед якими постало людство, неминуче призводять до карколомних змін екзистенції сучасного українського суспільства, переосмислення ціннісних орієнтирів і посилення конкурентних засад, які вимагають модернізації національної освіти. Слід констатувати, що значна кількість проблем, з якими стикається сучасна педагогіка, зумовлена «людським фактором»: певний відсоток педагогів, викладачів вищої школи зокрема, чий професійний досвід був сформований за радянських часів, не готовий до відходу від знанневоцентричної моделі й відмови від догматичних, директивних і авторитарних методів, тоді як молоді науково-педагогічні кадри, підготовлені вже в незалежній Україні за новими програмами і курсами, «часто готові їх лише викладати», а не бути педагогами в широкому сенсі [1].

Ми погоджуємося з авторами, які вважають, що в педагогічному вимірі розв'язання цих і багатьох інших проблем уможливлиться такими шляхами: культивування міжособистісних взаємин, для яких пріоритетними є не директивність, заборона, примус, обмеження, а переконання, співробітництво, доцільна свобода, діалог, консенсус; укорінення оптимістичної віри в молодь, примату позитивного заохочення над примусовим стимулюванням, гуманістичної позиції, толерантності та емпатійності над авторитарністю, нетерпимістю і байдужістю [1, с. 30 – 31].

У зв'язку з цим наразі не втрачає актуальності дослідження різноманітних питань, пов'язаних із педагогічним спілкуванням як природної форми існування навчально-виховного процесу. На особливу увагу заслуговують питання, пов'язані з пошуком нових технологій, які забезпечують ефективність педагогічного спілкування і реалізацію цілей навчання та виховання в новій освітній парадигмі. У цьому контексті, на наш погляд, варто зупинитися на такому феномені як фасилітація. Незважаючи на те, що протягом останнього десятиліття зазначена технологія все частіше привертає увагу вітчизняних і зарубіжних науковців [4; 5; 6; 7; 8; 9; 10], натепер вона не може вважатися всебічно дослідженою з огляду на її мультивекторність. Наприклад, Zane L. Berge вважає, що при проведенні навчальної комп'ютерної конференції аплікуються чотири види фасилітації: педагогічна, соціальна, менеджерська і технічна, позаяк і викладач, і кожен студент стикається з новими ролями, функціями й завданнями, які вони повинні виконувати [10].

Слід зазначити що хоча деякі дослідники схильні вважати, що термін «фасилітація» походить від англійського дієслова *facilitate*, цей термін має латинське походження. Так, в словнику Н. Дворецького з шести значень іменника *facilitas, ātis f* принаймні чотири імпліцитно або експліцитно пов'язані зі змістом аналізованого поняття: 1) легкість, здатність; 2) піддатливість, сприйнятливність; 3) схильність, готовність; 4) люб'язність, ввічливість [2, с. 315].

З-поміж існуючих нині визначень поняття «фасилітація» (йдеться про психолого-педагогічну фасилітацію – О.Б.) обираємо запропоноване українською дослідницею О. Фісун, згідно з яким «фасилітація» – це вид педагогічної взаємодії, яка забезпечує усвідомлений, інтенсивний і продуктивний розвиток, саморозвиток її учасників та яка ставить за головну мету діяльності створення сприятливих передумов для реалізації внутрішніх сил кожної особистості [8, с. 6]. Подібний погляд знаходимо й у відомого психолога Е. Зеєра, який під фасилітацією розуміє посилення продуктивності освіти та розвиток суб'єктів професійно-педагогічного процесу, зумовлені як особливим стилем спілкування цих суб'єктів, так і особистістю педагога [3].

Вважаємо, що в умовах сьогодення навички фасилітації, власне, володіння технологією фасилітації, – це *conditio sine qua non*, невід'ємна складова усіх складових процесу педагогічного спілкування – комунікації, інтеракції та перцепції, показник рівня педагогічної майстерності викладача. Варто також погодитися з А. Рябковим, що фасилітативний підхід забезпечує формування в науково-педагогічних працівників нових установок, нових уявлень про свою роль і місію в процесі навчання, що передусім повинні трактуватися не як пряма трансляція певної суми знань, а як створення умов для засвоєння цих знань шляхом дослідження, застосування, породження або інтеріоризації знань особами, що навчаються, у процесі їхньої самостійної навчально-пізнавальної діяльності [7].

Заслуговує на увагу й теза вченого, що реалізація концепції педагогічної фасилітації передбачає створення і послідовне дотримання таких умов, як-от: значимість навчання для студентів; конгруентність викладача; сформованість навичок фасилітатора; психологічна безпека і свобода як осіб, що навчають, так і осіб, що навчаються *ibid*.

Отже, активне впровадження в процеси педагогічного спілкування технології фасилітації уможливило перехід на якісно новий, більш високий і такий, що відповідає вимогам сьогодення,

рівень навчання, спонукає викладача використовувати методи й прийоми, спрямовані на творче засвоєння професійно важливих знань, формування вмінь і навичок студентів, а також розвиток рефлексивного мислення, забезпечуючи тим самим практичну реалізацію педагогіки співробітництва, включення в сумісну діяльність, що слугує підґрунтям формування позитивної мотивації до навчання в цілому та зацікавленості у вивченні конкретного предмету, пізнавальної активності й творчості студентів, становлення професійної особистості майбутнього фахівця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біла книга національної освіти України / [Алексенко Т. Ф., Аніщенко В. М., Балл Г. О. та ін.] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – К. : ТОВ «Інформаційні системи», 2010. – 342 с.
2. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь. Около 50 000 слов / И. Х. Дворецкий. – [3-е изд., испр.]. – М. : Русский язык, 1986. – 840 с.
3. Зеер Э. Ф. Личностно ориентированные технологии профессионального образования / Э. Ф. Зеер // Повышение академического уровня учебных заведений на основе новых образовательных технологий : тезисы докладов 6-й Российской науч.-практ. конф. по инновациям в профессиональном и профессионально-педагогическом образовании 7-11 дек. 1998 г., Екатеринбург / Урал. гос. проф.-пед. ун-т, Урал. гос. науч.-образ. центр РАО. – Екатеринбург, 1998. – С. 106 – 108.
4. Кондрашова Г. А. Социальная фасилитация как стимул к коммуникации в учебной аудитории / Г. А. Кондрашова // Вестник Полоцкого государственного университета. Серия Е. – 2015. – № 15. – С. 55 – 58.
5. Кузнецов Д. В. Психолого-педагогическая фасилитация как необходимое условие успешного самоопределения старшеклассников / Д. В. Кузнецов // Образование и наука. – 2015. – № 9 (128). – С. 120 – 132.
6. Полосова Л. Б. Феномены педагогического общения, влияющие на взаимодействие субъектов педагогического процесса / Л. Б. Полосова // Педагогическое образование в России. – 2012. – № 2. – С. 226 – 229.
7. Рябков А. М. Методология фасилитации в образовательной среде демократического общества [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://vuzirossii.ru/publ/metodologija_fasilitacii_v_obrazovatelnoj_srede_demokraticeskogo_obshhestva/43-1-0-3137
8. Фісун О. В. Формування фасилітуючої позиції вчителя в системі науково-методичної роботи загальноосвітнього навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Фісун. – Харків, 2011. – 22 с.
9. Шевченко К. О. Педагогічна фасилітація у контексті професійної компетентності вчителя / К. О. Шевченко // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія «Психологічні науки». – 2014. – Вип. 2.13 (109). – С. 258 – 263.
10. Zane L. Berge. The Role of the Online Instructor/Facilitator / Zane L. Berge [Electronic resource] – Access mode: https://courses.dcs.wisc.edu/design-teaching/FacilitationManagement_Spring2016/facilitation